

חמדת הדף

מסכת שבת מדף כ"ג-כ"ט

מחמדי התורה

3

(א"ח סי' י' ס"ד)

דבגד עור פטור מציצות

וטעם הדבר כתב הפמ"ג

(במשבצות ס"ה) בשם הלבוש

דכיון דכתיב על כפי בגדיהם א"כ

דווקא צמר ופשתים נקראים בגד משא"כ

עור, ובהנהגות רעק"א הסתפק דינא מאי אם המיעוט עור ורוב

צמר האם חייבת לא, וא"כ ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ב סי'

א') כתב דלכך כל הציצות שעשוין מניילון ודומיהן פטורין

מן הציצות, ובשו"ת דברי יציב (א"ח סי' ג') חלק על זה.

דף כ"ג

אם יש בבגד מצד אחד צמר ומצד אחד פשתים אי היה

כלאים

אמר רבא אף כל לאתווי כלאים- כתב השפת אמת דיש

להסתפק בבגד משי ויש בצד אחד חוטי פשתן ובצד הב'

חוטי צמר אי היה כלאים או לא, דפשוט דיש לומר דשעטנו

שהצמר והפשתים מחוברים יחדיו אבל מה שיש בהבגד צמר

לחוד ופשתן לחוד ליכא איסורא, אולם מקרא דבגד כלאים

לא יהיה עליך משמע דאפי' אם זה בפני עצמו וזה בפני עצמו

נמי אסור, והאמת דהוא פלוגתת הראשונים **דהרמב"ם** (פי'

מהל' כלאים) אסר והרא"ש בנדה (בהל' כלאי בגדים סי' טו')

התיר לחבר עורות התפורין בפשתן תחת בגדי צמר, ויעו'

בטוש"ע (יו"ד סי' ש' ס"ה) שהקילו בזה.

דף כ"ה

האם תחש שבמי משה ובימי יחזקאל מין היה או בריה

בפני עצמו

תחש שהיה בימי משה- הנה רש"י בחומש (פר' תרומה)

פירש תחש מין ולא הייתה אלא לשעה חיה הוא והקשה כאן

בגליון מהרש"א הא בסוגיא מסתפקא לן בהכי והיאך כתב

רש"י דהיה מן חיה, ובשו"ת בית יעקב (סי' מ"א) האריך בזה

ובתוך דבריו כתב דודאי אין כוונת רש"י לומר בהחלטיות

דמין חיה אלא כוונתו לומר דאפשר דמין חיה וא"כ יקשה

אמאי לא התירה התורה את חלבה הא חלב חיה מותר לכך

קאמר דלא הייתה אלא לשעה ולא צריך לכתוב היתר בזה,

ובמשכיל לדוד פר' תרומה כתב דכוונת רש"י הוא לומר מין

בעל חי ולא לומר חיה ממש דהא אפי' היא מין בהמה אפשר

לקרותה חיה דבהמה בכלל חיה, ובתורה **תמימה** כתב דאין

מובן הקושיא על רש"י א' דהא במדרש כאן כתב להדיא דש'

רבי יהודה דתחש מין חיה וס"ל לרש"י כוונתו ב' דבירושלמי

בסוגיא דשבת הביא שיל רשב"ל משמיה דר"מ דתחש מין

חיה וא"כ כתב רש"י כשיטתו, ואי התחש שהיה בימי יחזקאל

היא אולי שהיה בימי משה יעו' **ברא"ם** שכתב דמין אחר היה

ודאי טמא ויעו' **במהרש"א** ובעיון יעקב שלא הסכימו לזה.

לעבד או למשוח התפילין בצואת כלבים או בשומן דג טמא

(ע"ב) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה -

נחלקו הפוסקים האם משיחת הרצועות דהוא עשוי להזהיר

ולהבהיר השחרות שברצועה אם מותר לעשותם מדבר טמא

כגון דג טמא, והביאו מהא **דכתב בנו"ב** (א"ח מהדו"ת סי'

ג') משם הילקוט פר' בא דמותר לעבד העורות ואפי' בצואת

כלבים, והביא דכן פסק **רב שריא גאון**, ובשו"ת **שיבת ציון**

(סי' ב-ג) הביא ראיה דגם למשוח הרצועות בדג טמא מותר,

וכן התיר בזה **בשו"ת תשובה מאהבה** (ח"ב סי' רי"ד), ובשו"ת

בית שער (סי' כ"א) לא הסכים להראיה מצואת כלבים

ומ"מ התיר מטעם אחר, ובשו"ת **מהרש"ג** (סי' כ"ד) גם התיר

למשוח בדג טמא, ובשו"ת **חת"ס** (יו"ד סי' רע"ו) כתב דהגם

דמדינא אין איבור הוא החמיר על עצמו ומשך בשמן זית,

ובשושנים לדוד (סי' י"א) כתב דאפי' מי שמחמיר על עצמו

בדג טמא מ"מ בחלב בהמה ודאי מותר דכיון דבא מבהמה

טהורה מותר.

לברך בהדלקת הנרות קודם ההדלקה וא"כ כבר קבלה עליה

תוספת יו"ט וכשהיא מדליקה ביו"ט היא מדליקה ולכך לא

תדליק בשמן שריפה, וראיתי בשו"ת **יביע אומר** (ח"ב א"ח סי'

סי' ט"ז אות ב') שנתקשה בזה הא כיצד דאמר בגמ' יו"ט הוי

עשה ול"ת א"כ זה ודאי שבתוספת שקבלה על עצמה ודאי

דאניה עוברת על ל"ת ועשה אלא על עשה, ועוד דלדעת

הש"ע סי' רס"ג שאין קבלת שבת ויו"ט תלויה בהדלקת הנר

א"כ ליכא ראיה, ואדרבה מוסגין ראה דלא כאשת הסמ"ע.

דף כ"ה

שריפת תרומה טמאה הוא אם ע"י האכלה לבהמה כדברי

הרש"ש בפסחים

אמר רב כשם שמצוה לשרוף את הקדשים כך מצוה לשרוף

את התרומה- ופרש"י דדמאי לקודש ועוד משום תקלה

שיאכיל מזה לבהמה, ורש"י (ריש פ' מפנין) ובביצה (כ"ז)

כתב רק טעמא דשמו יבוא לידי תקלה, אולם כתב רש"י

דיכול להאכילה לבהמה וכי היכי דאמרין (פסחים ל"ב)

בחמץ דמריצה לפני כלבו, **אולם התוס'** (בביצה שם) **ובעל**

המאור (בפסחים) חלקו על רש"י וס"ל דאינו דומה לחמץ

דדוקא תרומת חמץ טהורה מותר לתת לבהמה אולם כאן

איירי בתרומה טמאה דווקא בשריפה, וכתב **בכתבי קהלות**

יעקב (שבת סי' כ') דלכאורה קשה הא תרומה טמאה נשנית

בין הנשרפין, וביאר דכי היכי **דכתב הרש"ש** (ריש פ' כל שעה)

לענין ביעור חמץ דבעינן שריפה לרבי יהודה ומ"מ מהני

אכילה שהרי הוא נשרף מחמת חום הטבעי, ה"נ כאן בתרומה

טמאה, ויעו' **בשו"ת חת"ס** (א"ח סי' קנ"א) שהאריך בזה

מדן אחשיבה.

אימתי ילך האדם למקוה בער"ש אי מוקדם או סמוך לשבת

(ע"ב) דאמר רב יהודה אמר רב וכו' **מביאין לו עריבה מלאה**

חמין ורוחץ פניו ידיו וגוליו וכו' וכן נפסק הלכה (סי' ר"ס

ס"א) דמצוה לרחוץ גופו בער"ש, וכתב **הרמ"א** לקמן סי'

רס"ב בסופו משם **המרדכי** שירחץ ממש סמוך לערב שבת

שיכול להלביש מיד בגדי שבת, וכן **כתב השל"ה** מסכת שבת

(תורה אור אות צ') בשם כתבי האר"י ז"ל דכל כמה שמקרב

הטבילה לשבת יתגלה נשמתו יותר בהארת שבת, ובשו"ת

דברי יציב (א"ח סי' רל"ז) דכן נהג זקינו הדברי חיים לטבול

ממש סמוך לשבת, אולם כתב **במשנה ברורה** (סי' ר"ס ס"א

ובסוס"י רס"ב) דודאי דלרוב העם שאם ילכו בער"ש ממש

יבוא לאיסורים שונים כגון סריקת השערות וסחיטה בפרט

בימות החורף הקצרים מוטב שילכו מוקדם יותר, ויעו' **באבני**

סופר (הל' שבת סי' רס"ב) דעלה והסתפק במי שטובל בעוד

היום גדול אימתי יליבש בגדי שבת לדברי הרמ"א הנ"ל יעו"ש

נפלאות.

דף כ"ו

האם מותר להדליק נר שבת בשמן איסור

אין מדליקין בטבל טמא בחול ואי"צ לומר בשבת- יעו'

בשו"ת בשמים ראש (סי' ש"כ) דמותר להדליק נרות שעשוין

משומן חזיר, ובשו"ת **שואל ומשיב** (מהדו"ת ח"א סי' ע"ו)

תמה על זה דהא בעינן במצוה מן המותרים בפין, והביא

דך הקשה **בזה צני** בהא דאמרין לעיל בשמן קיק לא

ידליק דמאי הו"א דידליק הא בעינן דיהא מוכשר למלאכת

שמים ולא הותרה אלא עור בהמה טמאה, ותו' דלא קשיא

דכיון דאין בנר שום מצוה אלא הוא משום שלום בית ובזה

לא בעינן מן המותרים בפין, וכן הקשה **בחי' רעק"א** היאך

התירו בשמן קיק הא בעינן מן המותרים בפין יעו"ש מה

שתי', **אולם הפמ"ג** (במשבצות ס"ק א') דפשיטא ליה דאסור

להדליק בשמן ערלה וכדומה דלא שייך מצוות לאו ליהנות

נתנו דעיקר המצוה היא העונג.

ציצית לבגד עור או גיילון

(ע"ב) בגד צמר ופשתן אין מידי אחרניא לא- מדברי הגמ'

משמע דדוקא בגדי צמר ופשתן מקרי בגד, ולכך פסק **בשו"ע**

דף כ"ג

נר שהייתה דולקת ע"ש מבע"י אם צריך לכבותה ולחזור

ולהדליקה

עשית שהייתה דולקת והולכת כל היום מכבה ומדליקה-

הנה כן פסקו הטור והרמ"א (סי' רס"ג סעיף ד') גם בנר שבת

דאם היה נר דלוק מבע"י כשהיום גדול יכבנו ויחזור וידליקנו

לצורך שבת, ומכאן תמימה רבתי על הפני יהושע בסוגיין

שנתקשה על שלא פסקו כן לגבי שבת שכתב דכי היכי

דבנר חנוכה הוכיחו בגמ' דמדברין להדליק הרי דהדלקה

עושה מצוה ומשום כן אם לא הדליק לשם חנוכה צריך

לחזור ולהדליק, ה"ה גבי שבת מברכין להדליק נר של שבת,

ונתקשה שלא פסקו כן, ולהנ"ל יוקשה דהא מדברי הטור

והרמ"א להדיא כתבו כן וכן כתבו התוס' (לקמן כה: ד"ה

חובה להדיא שאם היה דולק מבע"י צריך לכבותה ולחזור

ולהדליק וצ"ע, וכתב **בחי' רעק"א** דזהו דווקא אם לא היה

דלוק לצורך שבת אולם אם היה דלוק לצורך שבת אף שלא

קבל עליו שבת בהדלקתו שפיר דמי בדיעבד, ובדבר החיים

כתב דאפי' בכה"ג לא מהני ואפי' בדיעבד, וכתב **המשנה**

ברורה בבאור הלכה דנראה להלכה כדברי הגרעק"א דאל"כ

תהיה ברכתו לבטלה.

אדם שאיחר לתפלה בשבת האם ידלג פסוקי דזמרה או

נשמת

(ע"ב) הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא- וכתבו

התוס' (ד"ה הדו) דהא דמקדימים לקרות בשל ר"ח ולא בשל

חנוכה כי היכי דבהפטורה מפטירין בשל חנוכה ותרצו דכיון

דמצי למיעבד תרוייהו גם תדיר (ר"ח) וגם פרסומי ניסא

(חנוכה) עבדינן תרוייהו אולם בהפטורה שאפשר רק אחד

פרסומי ניסא עדיף ומפטירין בשל חנוכה, והנה כתב **בשערי**

תשובה (א"ח סי' רפ"א ס"א) דאדם שאיחר בשבת לבה"ג

ידלג נשמת ולא מפסוקי דזמרה ומכ"ש שידלג מזמורים

אחרים של שבת דהא אפי' נשמת עדיף מהם אינו אומר,

וכתב **בשו"ת משנה שכיר** (א"ח סי' ס') דאפשר דטעמא

דמילתא הוא דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, ומכל מקום

דזה זאת דלמאי דכתבו התוס' הנ"ל דלגבי לדחות ליכא דין

דתדיר ואדרבה פרסומי ניסא עדיף א"כ קשיא מ"ט לא נימא

נשמת ונדלג על פסוקי דזמרה, דהא שבת ויו"ט נמי מצוה

ליאסף בכנופיא גדולה להתפלל ברבים כדברי **הרמב"ן** (פר'

אמור) הובא בב"י (סי' תפ"י)

דף כ"ד

האם בתעניות הלילה הולך אחר היום או איפכא

תעניות ומעמדות ערבית שחרית ומנחה- הנה ברש"י כאן

הביא דברי **תשובת הגאונים** דלילה שלפני התענית הוא כיום

התענית, והוא דלא כמוש"כ הפוסקים דנהג כתב **בתורת**

השלמים (סי' קפ"ה ס"ק י') טעם לדבר שאלו המתענים גם

אין אוכלים בשר ויין בלילה שלאחר התענית דכיון דתענית

במקום קרבן ובקדשים הלילה הולך אחר היום ולכן אין

אוכלים בשר לילה שלאחריה, וכ"כ **ביד אפרים** (סי' תקפ"ו),

והנה ברמ"א (סי' תקנ"ח ס"א) דאין לאכול בשר ויין בליל

שלאחר ת"ב אפי' אם נדחה ת"ב ליום ראשון וטעם מפני

אבילות של יום הרי מכאן נמי דהלילה הולך אחר היום.

בדברי אשת הסמ"ע בנר של יו"ט אי מדליקין בעריו"ט או

ביו"ט

(ע"ב) אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב- וטעם הדבר לשי'

רב אשי דיו"ט הוה עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה

ואסור להדליק בשמן שריפה דרך הוא שורף קדשים ביו"ט

ועובר על עשה ול"ת, וכתב **מרגא רובנא התתם סופר** דמכאן

ראיה דלא כאשת הסמ"ע (בהקדמת בנו של הסמ"ע בתחילת

טור יו"ד) שאמר שגם ביו"ט צריכים להדליק בעריו"ט כמו

בער"ש, דאם כשיטתא אמאי אסורין להדליק בשמן שריפה

הא לאו יו"ט הוא, אולם כתב דאשת הסמ"ע לשיטתה שיש

מדור זה מדב ע"י מוקיר רבנן אהוד שישכר הי"ו לעני' בהירה בת בתיא

שאלה ל"ט האם באדם המצער אדם אחר שייך גם כן איסורא דצער בעלי חיים כמו גבי בהמות וחיות?

שאלה מ' מ"ט לא הותרה מיתת בית דין ביו"ט מטעם מתוך שהותרה שחיטה לצורך יו"ט לדעת רש"י (ביצה י"ב) דכשואמרים מתוך לא בעינן צורך יו"ט כלל?

פתרון לחידודא- גליון כ"א פרשת בראשית

שאלה ל"ח העוסק במצוה פטור מן המצוה האם מי עוסק במצוה דרבנן פטור נמי ממצוה דאורייתא או לא?

שאלה ל"ח בדיני שבת הקילו בכלי שני דינא מאי אם יש חומץ או דבר חרוץ האם גם בזה הקילו בכלי שני?

ל"ח בשו"ת שם אריה יו"ד סי' ס"ד וכו' בפתח דבירי ח"ב סי' רל"ד הביאו משם הרשב"א (סוכה כ"ה) דאפי' דברבנן אמרין עוסק במצוה

ק"ש יקראו ק"ש דעדיין לא התחילו במצוות תנחומין, ודיין מזה הפמ"ג דאם התחילו אין מפסיקין הרי דעוסק במצוה דרבנן של תנחומין אינו פוסק לק"ש דהוא דאורייתא

וכתב ואיני יודע ענין לזה, ויעו' ערוך לנר (סוכה כ"ה) ובשו"ת מהרי"א.

ל"ח הנה בהנהגות רמ"א יו"ד סי' ס"ט סעיף י"א דכלי שני אינו מבשל ובגליון מהר"ש אייגר כתב דאם יש בו חומץ או שאר דברים חריפים מבשל אף בכלי שני

וציין דמקור הדברים הוא ממש"כ הש"ך (שם ס"ק ל"ח)

מדור זה נדבת הרב שמעון בן בריינא והרב חיים ברוך יהודא בן הינדא שרה שליט"א

